

ARKADAŞLIK ve AKRAN İLİŞKİLERİ

İnsan, sosyal bir varlıktır. Yaşamını sürdürmek ve gelişmek için başka insanlara ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaçları karşılamak için, arkadaşlık ilişkileri, sosyal alandaki en önemli etkileşim alanıdır. Arkadaşlık, kişiler arasında karşılıklı paylaşım, iletişim, etkileşim, eğlence gibi öğeler yanında duygusal bağları da içeren bir ilişkidir. Arkadaşlık ilişkileri, yaş dönemi özelliklerine göre farklılıklar gösteren, bir gelişim alanıdır.

Yaş Dönemlerine Göre Arkadaşlık İlişkileri

Üç yaşından küçük çocuklar yalnız kendileriyle ilgilenirler. Okul öncesi çağda, kız erkek karışık oynarlar. Daha sonra toplu oyunlarında ve evcilik oyunlarında kızlar anne, erkekler de baba rolü oynamayı tercih ederler. İstedikleri rolü oynayamazlarsa küserler ya da mızıkçılık yaparlar. Giderek kız ve erkek çocuklar, kendi cinsleriyle grup oyunları oynamaya başlarlar. Bu gruplaşma, ilköğretimin ilk yıllarında iyice belirginleşir. Kız ve erkek çocuklar bir arada oynayamadıkları gibi birbirine takılır, birbirini küçümser, alay ederler. Erkek çocuklar, kız çocukları kızdırmaktan, vurup kaçmaktan ve çantalarını düşürmekten zevk alırlar.

Ortalama 11 yaşından sonra, bu gruplaşma kaybolmaya başlar. Erken gelişen kızlarda, erkek çocuklara yakınlaşma, onların ilgisini çekme, beğenisini kazanma eğilimi ortaya çıkar. Kişiyeye göre farklılıklar göstermekle beraber, ergen erkekler ise 12 yaşından itibaren kızlara ilgi duyduklarını açıkça belli ederler.

Ergenlikte Arkadaşlık, Kız-Erkek ve Akran İlişkileri

Arkadaşlık ilişkilerinin gelişiminde çocukluk dönemi yaşantıları büyük bir önem taşımaktadır. Arkadaşlık kurmak, ne kadar erken başlarsa, o denli kolay gelişen bir beceridir. Çocukluk döneminde, yeterli deneyimi olmamış bir ergenin, sağlıklı arkadaşlık ilişkileri geliştirmesi zor olacaktır. En sağlıklı ailenin bile, çocuğa veremeyeceği tek şey, arkadaşlıktır.

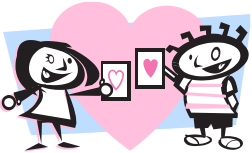
Ergenlik dönemi ile birlikte, anne-babadan duygusal bir uzaklaşma ve giderek akran gruplarıyla daha çok zaman geçirme eğilimi belirir. Her çocukta değişmekle birlikte, ortalama 11 yaşından sonra, çocukların akran ilişkileri güçlenir, ebeveynlere bağımlılıkları azalır ve grup arkadaşları, anne-babanın yerini almaya başlar.

Büyümeyle birlikte, toplumsallaşma ve bu gruplardaki yoğun akran etkileşimi sonucu, çocuklar var olan kültürel değerleri sorgular, yeni değerler geliştirir ve çoğu kez kendilerine ait bir alt kültür oluştururlar. Ergen davranışları üzerinde, "grup baskısının" etkisi büyüktür ve kişiye bir kimlik (ait olma duygusu) sağlar. Giyimleri, davranış ve düşünceleriyle yetişkinlerden farklılaşmaya çabalarlar, kendi aralarında yeni özdeşimler kurarlar. Akran grupları bir yandan güvenlik ve ait olma duygusu verirken, öte yandan hem kendi aralarında, hem de diğer grup veya yetişkinlerle yarışma ortamı yaratır.

Ergenlik döneminde arkadaşlıklar farklı bir anlam taşır ve ergenler, gerek çocuklardan, gerek yetişkinlerden daha kolay arkadaş edinirler. Yaşamın hiçbir döneminde ergenlik dönemindeki kadar yakın arkadaşlıklar kurulmaz ve gençler birbirlerinin özel duygularını, diğer dönemlere göre daha yoğun bir biçimde paylaşırlar. Ergenlik döneminin başında arkadaş grupları bir iki kişiden oluşurken ve daha çok arkadaş arkadaş niteliği taşırken, daha sonraları arkadaş sayısında artış olmaktadır. Sayının artması yanında, grubun yapısal niteliğinde de değişiklikler görülmeye başlar.

Ergenlik döneminde, erkeklerde en yaygın sıkıntı, bir kıza nasıl yaklaşacağını, nasıl konuşulup arkadaşlık kurulacağını bilememektir. Kızlar da erkeklere ilgi duyarlar, ama ilgilerini farklı düzeylerde açığa vurabilirler. Bu durum bir ergen için, karşı cins tarafından nasıl görüldüğü, nasıl tanımlandığı konusunda deneyim kazandığı bir süreçtir. Bu dönemdeki kız erkek arkadaşlığı daha çok platonik yaşanabilir. Kız erkek arkadaşlığı ile ilgili anne babaların kaygılanmaması ve bu konudaki kendi ailevi değerleri doğrultusunda çocuklarını yönlendirmeleri, bu süreci daha sağlıklı geçirmelerine yardımcı olur.

Arkadaş İlişkilerinde Uygun Ebeveyn Tutumları

- Erken yaşlardan itibaren, çocukların aileleri tarafından arkadaşlık kurabilmeleri için yönlendirilmesi ve çocuklara bu becerileri geliştirmeleri için ortam yaratılması gerekir. Bu şekilde çocuk, hem olumlu arkadaşlık kurmayı öğrenir ve çok sayıda arkadaşı olur, hem de yaşama dair bilgi ve beceriler edinir.
- Arkadaş edinmek için, bazı becerilerin aile ortamında kazandırılması gerekir. Bu da ebeveynin sorumluluğundadır. Örneğin, ebeveynler, çocuğa paylaşmayı, başkasının duygularını anlamayı, duygularını denetim altına almayı, belirlenmiş kurallara uymayı, cesaretli ve girişken olmayı, saygılı olmayı, kendinden küçükleri sevmeyi ve korumayı, yardımlaşmayı vb. öğretmelidir.
- Bazı anne-babalar, çocuklarının arkadaşlık tercihleri konusunda müdahaleci olabilirken, kendi değerlerine uymayan ya da farklı davranışlar gösteren çocuklarla, arkadaşlık kurmalarını konusunda ısrarcı olmaktadır. Bu tarzda müdahaleler, çocuğun ya anne-babaya arkadaşlıkları konusunda yalan söylemesine yol açmakta ya da çocuğun tüm arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir.
- Arkadaş gruplarıyla kurulan ilişkilerdeki, yakınlığın ve bağlılığın derecesini, anne-babayla kurulan ilişkinin niteliği de etkilemektedir. Aile içi sağlıklı iletişime sahip bir ergen, arkadaş gruplarının onayına daha az ihtiyaç duymakla beraber, bulunduğu gruptan çok fazla da etkilenmez. Ancak aile içi iletişimin ve ilginin az olduğu durumlarda, ergen ihtiyaç duyduğu ilgi ve yakınlığı bulmak için, kendini olduğu gibi kabul eden farklı arayışlara yönelebilir. Bu nedenle, ergen ile ihtiyaç duyduğu şeyleri paylaşabileceği konuşma ortamının yaratılması çok önemlidir. Eleştirel, tehdit edici, yargılayıcı yaklaşım ergenin, anne-babasıyla olan iletişiminin daha da azalmasına, kendini daha iyi hissettiği akran gruplarına yakınlaşmasına sebep olabilir. Çocuğunuzun hatalarını, olumsuz yönlerini sık sık bulmaya çalışan bir konumda olmaktan çok, çocuğunuzun başıboş bırakmadan, özgürlük kavramını kendi değerleriniz içinde açıklayarak ilgilenmeniz önemlidir.
- Arkadaşlık, akranlar arasındaki bir ilişkidir. Ebeveynlerin, çocuklarıyla arkadaş olduklarını söylemeleri bir yanılsamadır. Çünkü bu durum, çocukların arkadaş gibi görmek istedikleri ebeveynleriyle olan ilişkisini zedeler. Anne-baba-çocuk arasında sınırlar kalmaz, rol karmaşası yaşanır. Bu şekilde çocuk da, kendi ilişkilerini düzenlemekte sıkıntı yaşar.

Sağlıklı Arkadaşlık İlişkileri İçin Ebeveynlerin Yapabilecekleri

Çocuğunuza kendi başına yapabileceği ya da yapamayacağı şeyleri anlatın. Bu konuda her ailenin sınırları, değerler sistemi, hayata bakış açısı farklıdır, kendine özgüdür. Bu nedenle çocuğunuza vermeye çalıştığınız her değer ya da bakış açısı aynı zamanda sizin ailevi sınırlarınızı da tanımlaması açısından önemlidir. Çocuğunuzun içinde bulunduğu yaş özelliklerini de dikkate alarak sizin için kabul edilebilir olan sınırları belirlemeniz ve bu konuda net ve tutarlı olmanız çocuğunuzun kendini daha güvende hissetmesini sağlayacaktır.

Anne-babalar, dinlemeye ve iletişime açık olmalıdır. Deneyimlerine dayanarak alternatif çözümler üretme konusunda çocuklarına yardımcı olmalı fakat onlara ne yapmaları gerektiği konusunda zorlayıcı olmamalıdır. Çocuklar kendilerine uygun çözüme, kendileri karar vermeli, kararının sorumluluğunu da taşımalıdır. Çocuğunuzun doğru kararlar verebilecek potansiyele sahip olduğuna güvenmeniz ve bu konuda motive etmeniz çok önemlidir.

Grup ortamında bireysel olmaktan çok, grup bilinci önemli olduğu için, bazen çocuğunuzu beklemediğiniz şeyler yaparken gözlemleyebilirsiniz. Böyle bir durumda çocuğunuzu suçlamadan önce, olayın ne olduğunu, nasıl geliştiğini anlamaya çalışın. Çocuğunuzun kişiliğine ve iradesine uygun olmayan davranışlarda bulunması, onun kötü, başarısız, özgüveni eksik olduğunu göstermez. Bu dönemde ergenin grup bilinciyle hareket etmesinin, normal ve sağlıklı olduğunun bilinmesi yanında, çocuğun arkadaş ortamından gelecek zararlar konusunda bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi de önemlidir. Yaşadığı olaylar konusunda ayrıntılara girmeden genel konuşulmalı ve gerekli mesajlar net, kısa ve kırmadan verilmelidir.

Eğer çocuğunuz, uzun bir süre arkadaşlık konusunda yaşadığı problemleri çözmekte zorlanırsa, okulun Rehberlik Bölümü'nden destek alması konusunda yönlendirebilirsiniz.

Mutlu Günler

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi